

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נתינת יין וחומץ על המכה

(ק"ט א') אמר מר עוקבא: מי שנגפה (נפצעה) ידו או רגלו, צומתה ביין (להפסיק הדם) ואינו חושש.

איבעיא להו: חלא (חומץ) מאי?

אמר רב הלל לרב אשי: כי הוינא בי רב כהנא אמרי: חלא - לא (שמרפא).

אמר רבא: והני בני מחוזא, כיון דמפנקי אפילו חמרא נמי מסי להו (ואסור).

רבינא איקלע לבי רב אשי. חזייה דדריכא ליה חמרא אגבא דכרעיה (חמור דרך לו על רגלו), ויתיב קא צמית ליה בחלא. אמר ליה: לא סבר לה מר להא דאמר רב הלל חלא לא?!

אמר ליה: גב היד וגב הרגל שאני (שמכתו קשה ומסוכן, ומחללין עליו את השבת). דאמר רב אדא בר מתנא אמר רב: גב היד וגב הרגל, הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליהן את השבת.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכח)

כט. מי שנגפה ידו או רגלו, צומתה ביין כדי להעמיד הדם, אבל לא בחמץ מפני שהוא חזק ויש בו משום רפואה; ואם הוא מענג, אף הין לו כמו החמץ ואסור.

רחיצה בים לרפואה

(ק"ט א') תנו רבנן: רוחצים (לרפואה בשבת) במי גרר (ואע"פ שהם מלוחים קצת, דרך לרחוץ בהם בחול. ולא מוכחא מילתא דלרפואה היא), במי חמתן, במי עסיא, ובמי טבריא.

(המשך הברייתא): אבל לא בים הגדול, ולא במי משרה (ששורים בהם פשתן, ומאוסים), ולא בימה של סדום (ים המלח, שאין רוחצים בהם אלא לרפואה, ומוכח שרוחץ לרפואה).

ל' לא (רוחצים) בים הגדול, אוקימנא במים הרעים שבו (שמוכח שכוונתו לרפואה). אבל במים היפים שבו, רוחצים.

ל' לא במי המשרה, אוקימנא בדאשתהי. אבל לא אשתהי, רוחצים (ומותר אז אפילו אם יש לו חטטים בראשו).

שיטות הראשונים

אין רוחצים בים הגדול במים הרעים שבו: כתב הרשב"א מסתברא לי דמילתא פסיקתא קתני: יפין שבו (מותר) אפילו נשתהא, רעין שבו אסור אפילו לא נשתהא¹. ודעת רש"י, הרמב"ם והרמב"ן שגם האיסור לרחוץ בים

1. מדלא הזכיר כאן שיהיו כלל. והא דקתני בברייתא קמיייתא לא בים הגדול ולא במי משרה לאו למימרא שיהא זה כזה ותרווייהו בדאשתהי, אלא תרווייהו לאיסורא, האי כדיניה והאי כדיניה. רשב"א. וכתב שכן נראה מדברי הרי"ף.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הגדול, דוקא בדאישתהי. וכן פסק השו"ע².

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכח)

מד. רוחצין במי גרר, ובמי חמטון, ובמי טבריא, ובמים היפים שבים הגדול אף על פי שהם מלוחים, שכן דרך לרחץ בהם וליפא הוכחה דלרפואה קא עביד; אבל לא במים הרעים שבים הגדול, ובמי משרה שהם מאוסין ואין דרך לרחץ בהם אלא לרפואה, ודוקא ששוהה בהם, אבל אם אינו שוהה בהם, מתר, שאינו נראה אלא כמקור.

דין הימים כמקוה או כמעין

הקדמה: מה בין מקוה למעין? המעין כשר לטבילת זב, והזאת צפור מצורע, דמים חיים הן, ולקדש מי חטאת, דבכולהו מים חיים כתיב³. ומטהר טמאים הטובלים במימיו כשהן זוחלין ומקלחים, שהרי זה דרכו של מעין, כל עצמן זוחלין הן. ומקוה שהן מים מכונסין, אם הטביל במימיו דרך זחילתן במקום קטפרס, אינה טבילה, עד שיהא במקום אשבורן שלו קווין ועומדין⁴. ואין המקוה כשר לטבילת זב ולהזיית מצורע ולקדש מי חטאת⁵.

תנן: כל הימים כמקוה, שנאמר "ולמקוה הפים קרא ימים", דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: ים הגדול כמקוה. ולא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה.

רבי יוסי אומר: כל הימים מטהרין בזוחלין. ופסולים לזבים ולמצורעים, ולקדש בהן מי חטאת⁷.

שיטות הראשונים

דין שאר ימים וים הגדול: פסקו הרמב"ם והרא"ש כרבי יוסי. פירש שלרבי יוסי שאר הימים חוץ מן הים הגדול נחשב כמעין לענין שמטהרים בזוחלין⁸. ורש"י ורבינו שמשון פירשו, שלפי רבי יוסי, כל הימים וים

2. או"ח שכח, מד. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כא, כט). רשב"א (ק"ט ב', ד"ה ים הגדול).
3. בזב כתיב (ויקרא, פר' מצורע, טו, ג) "וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו) ורחץ בשרו במים חיים". במצורע כתיב (ויקרא, פר' מצורע, יד, ג) "ושחט את הצפר האחת) אל כלי חרש על מים חיים". במי חטאת כתיב (במדבר, פר' חוקת יט, יז) "ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו) מים חיים אל כלי".
4. והכי תניא בתורת כהנים: אי מה מעין מטהר בזוחלין, אף מקוה מטהר בזוחלין? תלמוד לומר: "אך" - מעין מטהר בזוחלין, והמקוה באשבורן.
5. על פי רש"י.
6. בראשית, פר' בראשית, א, ג.
7. כל הימים וים הגדול תורת מעין מים זוחלין עליהן, לענין שהם מטהרין בזוחלין, מפני שדרך להיות נחלים זוחלין עליהן, וזה דרכן; אבל פסולין הן לתורת מים חיים, דהכתוב קראן מקוה. רש"י.
8. אמנם בדעת הרמב"ם יש להעיר בתרת: א. לגבי דין ים הגדול, בהל' מקוואות כתב, "כל הימים מטהרין בזוחלין, ופסולין לזבין ולמצרעין ולקדש מהן מי חטאת". ומשמע שדין ים הגדול כדין שאר הימים, ודלא כדמשמע מדבריו בפירוש המשנה. ב. לגבי דין שאר ימים, בהלכות פרה פסק, "הים הגדול כמקוה, ואינו כמעין, לפיכך אין ממלאין ממנו לקדוש... ושאר הימים כמעין..." ומבואר לכאורה שדין שאר ימים כמעין לכל דבר, גם לענין מים חיים, ודלא כמשמעות דבריו בהל' מקוואות, שרק לענין זוחלין דינם כמעין. וראה

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הגדול תורת מעיין עליהם לעניין זה. וכן פסק השו"ע.

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות מקוואות, סימן רא)

ה. כל הימים יש להם דין מעין לטהר בזחילה; הלכה, גל שנתלש מהים ובו ארבעים סאה ונפל על האדם או על הפלים, עלתה להם טבילה. אבל אם הטביל בגל כשהוא באויר, קדם שיפל על הארץ, אף על פי שיש בו ארבעים סאה, או שזרק כלים באמצעות הגל שהוא עשוי ככפה, לא עלתה להם טבילה.

אכילת ושתיית דברים לשם רפואה בשבת

(ק"ט ב') **משנה:** אין אוכלין איזוביון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים (ומוכחא מילתא דלרפואה אכיל ליה). אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבוברואה (שהרבה אוכלים אותו כשהם בריאים).

(המשך **משנה:**) כל האוכלין (שהם מאכל בריאים) אוכל אדם לרפואה, וכל המשקין שותה. חוץ ממי דקלים וכוס עיקרין, מפני שהן לירוקה (ואינם מאכל בריאים). אבל שותה הוא מי דקלים לצמא, וסך שמן עיקרין שלא לרפואה.

(ק"י א') אמר ליה רבינא לרבא: מהו לשתות מי רגלים בשבת¹⁰?

אמר ליה: **תנינא** (במשנתנו): כל המשקין שותה, ומי רגלים לא שתו אינשי.

שיטות הראשונים

אכילת מאכל שאינו של בריאים, למלאות רעבונן: במשנה מבואר ששותה מי דקלים, שאינו מאכל בריאים, לצמא. ופירש רש"י, אם אינו חולה. משמע דלחולה אסור אפילו לצמא. **והרמב"ם** כתב, "אסור לבריא להתרפאות בשבת, גזרה שמה ישחק סמניו... כיצד? לא יאכל דברים שאינם מאכל בריאים... אוכל אדם אוכלין ומשקין שדרה הבריאים לאכלן ולשתותן... אף על פי שהם מרפאין, ואכלן כדי להתרפאות בהן - מתר, הואיל והן מאכל בריאים." וכן פסק השו"ע¹¹.

ב"י (יו"ד רא,ה) ומפרשים.

9. יו"ד רא,ה. מקורות - רמב"ם (פירוש המשניות, פרה ח,ה; הל' מקוואות ט,יב; הל' פרה ו,י-יא). רא"ש (הל' מקוואות ס' יג). רבינו שמשון (פרה ח,ה).

10. צ"ב מה הספק, שכן וודאי אינו משקה בריאים.

11. או"ח שכת,לז. וכתב המשנ"ב (ס"ק קיט) בשם אליה רבה, דהיכא שיש לו שום מיחוש, אפילו אם הוא אוכל ושותה (מאכל שאינו של בריאים) לרעבון וצמאון, אסור. דכיון שהוא חולה וזו רפואתו, יאמרו שלרפואה עושה זה (וכדעת רש"י). אמנם בביה"ל (ד"ה אבל אם) כתב לדייק מדברי הרמב"ם (והשו"ע), שמה שאסור לחולה לאכול מאכל שאינו של בריאים, מירי גם כן רק באופן שאוכלו כדי להתרפאות. אבל אם לרעבון, שרי. וכתב שגם מדברי הרבינו חננאל מדויק כן. ודלא כרש"י. וסיים, היוצא מכל זה, שדין זה תלוי בפלוגתת ראשונים, וצ"ע למעשה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכח)

לז. כל אֲכָלִים וּמִשְׁקִים שֶׁהֵם מֵאֵכָל בְּרִיאִים מִתֵּר לְאָכְלָן וּלְשִׁתּוֹתָן לְרִפּוּאָה, אִף עַל פִּי שֶׁהֵם קָשִׁים לְקַצֵּת בְּרִיאִים וּמוֹכָחַת מִלֵּתֵּת דְּלִרְפּוּאָה עֲבִיד, אֲפֹלוּ הֵכִי שְׂרִי; וְכָל שְׂאִינוּ מֵאֵכָל וּמִשְׁקָה בְּרִיאִים, אֲסוּר לְאָכְלוּ וּלְשִׁתּוֹתוֹ לְרִפּוּאָה. וְדוֹקָא מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַחוּשׁ בְּעֶלְמָא וְהוּא מִתְחַזֵּק וְהוֹלֵךְ כְּבָרִיא, אֲבָל אִם אֵין לוֹ שׁוּם מַחוּשׁ, מִתֵּר.
הגה: וְכֵן אִם כָּפַל לְמִשְׁכָּב, שְׂרִי (בֵּית יוֹסֵף).
לח. מִתֵּר לְאָכְל שְׂרָפִים מִתּוֹקִים וְלִגְמַעַ בִּיצָה חִיָּה כְּדִי לְהִנָּעִים הַקּוֹל.